

## LAKIALOITE 14/2012 vp

### Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta

#### *Eduskunnalle*

Rikospoliisin suorittamassa esitutkinnassa esiintyy tilanteita, joissa niin sanottu yllätysmomentti on ratkaiseva tutkinnan onnistumismahdollisuuksille. Eräs näistä tilanteista liittyy tapauksiin, joissa rikoksesta epäilty oleskelee poliisin tietämin tavoin ulkomailla valtiossa, josta Suomen poliisilla on mahdollisuus saada hänet luovutetuksi Suomeen kuulusteluja ja mahdollista oikeudenkäyntiä varten.

Sanottu rikosepäillyn luovutus edellyttää yleensä sitä, että Suomeen luovuttamista pyydetessä voidaan kyseiselle ulkomaiselle viranomaiselle esittää Suomen tuomioistuimen päätös epäillyn tutkinnallisesta vangitsemisesta. Pakkokeinolainsäädäntömme (31.12.2013 asti pakkokeinolaki 450/1987, 1.1.2014 alkaen pakkokeinolaki 806/2011) mahdollistaakin epäillyn tutkinnallisen vangitsemisen myös tapauksissa, joissa epäilty on vapaalla jalalla — esimerkiksi ulkomailla — eikä ole saatavissa paikalle käräjäoikeuden vangitsemisasian käsittelytilaisuuteen.

Kuvatunlaisissa tilanteissa on monesti niin, että ulkomailla tai tietymättömissä kotimaassa oleskeleva epäilty ei vielä tiedä poliisin pääseen hänen jäljilleen. Tällöin yllätysmomentti on usein ratkaiseva hänen saamiselleen poliisin kuulusteltavaksi. Katoaahan epäilty mitä todennäköisimmin jäljettömiin, jos hän saa etukäteen tietoonsa, että poliisi epäilee häntä ja että poliisin epäilyperusteet vahvuudeltaan ovat tutkinnalliseen vangitsemiseen oikeuttavia.

Sanotun katoamisriskin kannalta on ongelmallista, että oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) 4 § ja 6 §:n 1 momentti nykyisellään sisältävät eräänlaisen rikollista suosivan ennakkovaroitusjulkistamisen. Mainittu 4 § (Oikeudenkäyntiä koskevien perustietojen julkisuus) ja mainittu 6 § (Henkilöllisyyden määrittäminen salassa pidettäväksi) yhdessä 16 §:n kanssa merkitsevät nimittäin oikeudenkäyntiasioiden viereilepanon niin sanotun diaarijulkisuuden kautta sitä, että käräjäoikeudelle esitetyn vangitsemisvaatimuksen osalta kyseisen rikoksesta epäillyn henkilön nimi tulee rikostutkinnan onnistumisen kannalta liian aikaisessa vaiheessa julkiseksi. Julkisuutta on omiaan lisäämään se, että monet massamediaa edustavat rikostoimittajat juttuaiheita seuloessaan seuraavat säännöllisesti kyseisiä diaaritietoja.

Kerrottu vangittavaksi esitetyn henkilön nimen etukäteinen julkistaminen voi helposti johtaa siihen, että henkilö saa välikäsiensä kautta uutisluonteisen tiedon häneen kohdistuvasta rikostutkinnasta. Hän ehtii tällöin kadota tavoittamattomiin esimerkiksi siirtymällä maahan, josta epäiltyjä ei saada Suomeen. Tällainen ennakkovaroitus voi lisäksi joissakin tapauksissa olla poliisin kannalta haitallinen ennakkovaroitus joillekin kyseisen rikosepäillyn rikostovereille, milloin kyse on liigan tai muun sellaisen rikollisryhmän toiminnasta. Esitutkintakäytännössä poliisi on joskus joutunut luopumaan aikomastaan ja perustellusta vangitsemisvaatimuksesta juuri

siksi, että kyseinen rikosepäilystä vielä tietämättömän henkilö ei saisi diaariperusteista ennakkovaroitusta.

Kuvatuissa ongelmatilanteissa on yleensä kysymys vakavasta tai ainakin melko vakavasta rikollisuudesta. Poliisihan ei ryhdy vähäisten rikosten johdosta niin mutkikkaaseen kansainväliseen virkatiemenettelyyn, mitä vaatii ulkomailta olevan henkilön saaminen luovutetuksi Suomeen rikostutkintaa varten. Myös tämä rikollisuuden vakavuusasteen näkökohta puoltaa lakialoitteen sisältämiä ehdotuksia säännösmuutoksiksi.

Esitetyistä syistä on tarpeen lisätä oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 4 §:n loppuun ja 6 §:n 1 momentin loppuun uudeksi 3 kohdaksi säännökset siitä, että pakkokeinolain nojalla vangittavaksi vaaditun henkilön henkilöllisyystiedot ovat tuomioistuimen toimesta tiettyin edellytyksin määrättävissä salassa pidettäväksi. Edellytyksinä olisi toisaalta se, että kyseinen vapaalla jalalla oleva, todennäköisesti esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä välttelevä henkilö on tietymättömissä tai ulkomailla, sekä toisaalta se, että henkilöllisyyden julkisuus todennäköisesti aiheuttaisi merkittävää haittaa esitutkinnan onnistumisen mahdollisuuksille.

Kolmas oikeudenkäynnin julkisuuslain kohta, jota on sanotussa tarkoituksessa nyt samassa yhteydessä muutettava, on 16 §:n 3 momentti. Momentti koskee ennen syytteen alkua toimitettavaa pakkokeinoasian käsittelyä, jollaisesta siis lakialoitteessakin on kysymys.

Sanotun 3 momentin mukaan pakkokeinoasian oikeudenkäyntiasiakirjat voidaan itse ratkaisun sisältävää asiakirjaa lukuun ottamatta määrätä tuomioistuimen toimesta tietyksi ajaksi salassa pidettäväksi, jos pakkokeinovaatimuksen esittäjä sitä tutkinnallisista syistä pyytää ja jos tuomioistuin katsoo salassapitoon olevan tarvetta. Siis itse ratkaisun sisältävää asiakirjaa ei kuitenkaan nykyinen säännös salli tuomioistuimen määrätä salassa pidettäväksi, joten tämä asiakirja, josta vangittavaksi vaaditun henkilöllisyys ilmenee, on julkinen. Tämä rikoksesta epäiltyä aiheetta suosiva epäkohta nykysääntelyssä on korjattavissa siten, että 16 §:n 3 momentin loppuun lisätään tuomioistuimelle oikeus määrätä tiettyin edellytyksin itse ratkaisiasiakirjakin toistaiseksi salassa pidettäväksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:*

## Laki

### **oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) 4 §, 6 §:n 1 momentti ja 16 §:n 3 momentti seuraavasti:

#### 4 §

*Oikeudenkäyntiä koskevien perustietojen julkisuus*

Tiedot asiaa käsittelevästä tuomioistuimesta, asian yksilöidystä laadusta, asian käsittelyn vaiheista sekä suullisen käsittelyn ajankohdasta ja

käsittelypaikasta samoin kuin asianosaisen yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot ovat julkisia. Tuomioistuin voi kuitenkin 6 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa määrätä pidettäväksi salassa tiedon asianomistajan tai turvapaikan hakijan tai vangittavaksi vaaditun henkilöllisyydestä.

6 §

*Henkilöllisyyden määrääminen salassa pidettäväksi*

Tuomioistuin voi määrätä salassa pidettäväksi:

1) asianomistajan henkilöllisyyden rikosasiassa, joka koskee erityisen arkaluonteista hänen yksityiselämäänsä liittyvää seikkaa;

2) turvapaikanhakijan henkilöllisyyden säilöön ottamista koskevassa asiassa, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen ei vaaranna turvapaikanhakijan tai tämän läheisen turvallisuutta; taikka

3) vangittavaksi vaaditun henkilöllisyyden, jos häntä ei ole pidätetty ja hän on tietymättömissä tai ulkomailla taikka välttelee esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä ja jos tiedon antamisesta todennäköisesti aiheutuisi merkittävää haittaa esitutkinnalle.

16 §

*Pakkokeinoasioiden julkisuus*

Ennen syytteen käsittelyn alkua toimitettavassa pakkokeinoasian käsittelyssä tai todisteiden vastaanotossa kertyneet oikeudenkäyntiasiakirjat voidaan ratkaisun sisältävää oikeudenkäyntiasiakirjaa lukuun ottamatta 2 momentissa mainituista syistä määrätä pidettäväksi salassa enintään syyteasian käsittelyyn asti taikka kunnes asia on jätetty sillensä. Myös ratkaisun sisältävä asiakirja voidaan samaksi ajaksi määrätä salassa pidettäväksi 6 §:n 1 momentin 3 kohdassa mainituin perustein.

Tämä laki tulee voimaan      päivänä      kuuta  
20 .

Helsingissä 6 päivänä maaliskuuta 2012

Mika Niikko /ps  
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps  
Pentti Kettunen /ps  
Osmo Kokko /ps  
Ismo Soukola /ps  
Pietari Jääskeläinen /ps  
Reijo Tossavainen /ps  
Jari Lindström /ps  
Anssi Joutsenlahti /ps  
Timo Soini /ps  
Vesa-Matti Saarakkala /ps  
Lea Mäkipää /ps  
Lauri Heikkilä /ps  
Martti Mölsä /ps

Jussi Halla-aho /ps  
Juha Väättäinen /ps  
Kauko Tuupainen /ps  
Ritva Elomaa /ps  
Juho Eerola /ps  
Jussi Niinistö /ps  
Hanna Mäntylä /ps  
Johanna Jurva /ps  
Tom Packalén /ps  
Pirkko Mattila /ps  
Reijo Hongisto /ps  
Arja Juvonen /ps  
Laila Koskela /ps